

دعای امام زین العابدین علیه السلام در وداع با ماه مبارک رمضان

اللَّهُمَّ يَا مَنْ لَا يِرْعَبُ فِي الْجَزَاءِ، وَيَا مَنْ لَا يَنْدَمُ عَلَى الْعَطَاءِ، وَيَا مَنْ لَا يُكَافِي عَبْدَهُ عَلَى السَّوَاءِ، مِثْلَكَ ابْتِدَاءً، وَعَفْوُكَ تَفْضُّلٌ، وَعُقُوبَتُكَ عَدْلٌ، وَقَضَاؤُكَ خَيْرَةٌ، إِنْ أَعْطَيْتَ لَمْ تَشِبْ عَطَاءَكَ بِمَنْ، وَإِنْ مَنَعْتَ لَمْ يَكُنْ مَنُوعَكَ تَعْدِيًّا، تَشْكُرُ مَنْ شَكَرَكَ وَأَنْتَ أَلْهَمْتَهُ شُكْرَكَ، وَتُكَافِي مَنْ حَمَدَكَ وَأَنْتَ عَلَّمْتَهُ حَمْدَكَ .

خداوندا! ای آن که [در برابر عطاهایت،] چشمداشت پاداش نداری، و ای آن که از بخشش پشیمان نمی شوی، و ای آن که بنده ات را برابر کرده اش پاداش نمی دهی [و بیشتر می دهی]! نعمت بخشی تو آغازگرانه است و بخشایشت، از روی تفضل و احسان. کیفر تو عدالت است و داوری ات بهترین. اگر عطا کنی، آن را به منت نمی آمیزی و اگر محروم کنی، ندادنت از روی تجاوز نیست. هر که سپاست گوید، پاداشش می دهی، در حالی که شکرگزاری او نیز با الهام توست و هر که ستایشت کند، جزایش می دهی، با این که تو او را آموخته ای که ستایشت کند.

تَسْتُرُ عَلَيَّ مَنْ لَوْ شِئْتَ فَضَحْتَهُ، وَتَجُودُ عَلَيَّ مَنْ لَوْ شِئْتَ مَنَعْتَهُ، وَكِلَاهُمَا أَهْلٌ مِنْكَ لِلْفَضِيحَةِ وَالْمَنْعِ، غَيْرَ أَنَّكَ بَنَيْتَ أفعالَكَ عَلَى التَّفْضُلِ، وَأَجْرَيْتَ قُدْرَتَكَ عَلَى التَّجَاوُزِ، وَتَلَقَّيْتَ مَنْ عَصَاكَ بِالْحِلْمِ، وَأَمَهَلْتَ مَنْ قَصَدَ لِنَفْسِهِ بِالظُّلْمِ، تَسْتَنْظِرُهُمْ بِأَنَاتِكَ إِلَى الْإِنَابَةِ، وَتَتْرُكُ مُعَاجَلَتَهُمْ إِلَى التَّوْبَةِ لِكَيْلَا يَهْلِكَ عَلَيْكَ هَالِكُهُمْ، وَلَا يَشْقَى بِبِعْمَتِكَ شَقِيَّهُمْ إِلَّا عَن طَوْلِ الْإِعْذَارِ إِلَيْهِ، وَبَعْدَ تَرَادُفِ الْحُجَّةِ عَلَيْهِ، كَرَمًا مِنْ عَفْوِكَ يَا كَرِيمٌ، وَعَائِدَةً مِنْ عَطْفِكَ يَا حَلِيمٌ .

بر گناه کسی پرده می افکنی که اگر می خواستی، رسوایش می کردی و بر کسی بخشش می کنی که اگر می خواستی، محرومش می ساختی، در حالی که هر دو از سوی تو شایسته رسوا ساختن و محروم کردن اند، جز آن که تو کارهایت را بر تفضل بنا نهاده ای و قدرتت را بر گذشت جاری ساخته ای. با هر که نافرمانی ات کند، با بردباری برخورد کرده ای و هر که را قصد ستم بر خویشتن کند، با بردباری ات مهلت داده ای تا باز گردد. و از کیفرشان چشم می پوشی تا توبه کنند، تا هر کس از آنان که هلاک می شود، با خواسته تو نباشد و هر که بدبخت می شود، با نعمت تو شقاوت نیابد، مگر پس از عذرآوری طولانی و تمام شدن حجت بر وی. این، از بزرگواری بخشایش توست، ای کریم، و احسانی از مهربانی توست، ای بردبار!

أَنْتَ الَّذِي فَتَحْتَ لِعِبَادِكَ بَابًا إِلَى عَفْوِكَ وَسَمَّيْتَهُ التَّوْبَةَ، وَجَعَلْتَ عَلَى ذَلِكَ الْبَابِ دَلِيلًا مِنْ وَحْيِكَ لِئَلَّا يَضِلُّوا عَنْهُ، فَقُلْتَ تَبَارَكَ اسْمُكَ : «تُوبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً نَصُوحًا عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُكَفِّرَ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيُدْخِلَكُمُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ يَوْمَ لَا يُخْزِي اللَّهُ النَّبِيَّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ نُورُهُمْ يَسْعَى بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَبِأَيْمَنِهِمْ يُقُولُونَ رَبَّنَا أَنْتُمْ لَنَا نُورُنَا وَ اغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

« اَمَّا عَذْرُ مَنْ اغْفَلَ دُخُولَ ذَلِكَ الْمَنْزِلِ بَعْدَ فَتْحِ الْبَابِ، وَإِقَامَةِ الدَّلِيلِ .
 تویی آن که برای بندگانت دری به سوی بخشایشت گشوده و نام آن را «توبه» گذاشته ای و بر آن در،
 راهنمایی از وحی خود گمارده ای تا آن را گم نکنند و فرموده ای - ای که نامت خجسته است - : « به درگاه
 خدا توبه ای راستین کنید. باشد که پروردگارتان خطاهایتان را بپوشاند و شما را وارد بهشت هایی کند که از
 زیر درختانش نهرها جاری اند، در روزی که خداوند، پیامبر و مؤمنان همراهش را خوار نمی سازد. نورشان
 پیشاپیش آنان و از سمت راستشان جلو می رود. می گویند: پروردگارا! نور ما را برای ما کامل کن و ما را
 پیامرز! همانا تو بر هر چیز، توانایی». پس، آن که پس از گشوده شدن این در و با وجود راهنما، از ورود به
 این خانه غافل شود، چه عذر و بهانه ای دارد؟

وَأَنْتَ الَّذِي زِدْتِ فِي السَّوْمِ عَلَى نَفْسِكَ لِعِبَادِكَ تُرِيدُ رِبْحَهُمْ فِي مُتَاجَرَتِهِمْ لَكَ، وَفَوَزَهُمْ بِالْوِفَادَةِ
 عَلَيْكَ وَالزِّيَادَةَ مِنْكَ، فَقُلْتِ تَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَيْتِ : « مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ
 بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا »^۲ وَقُلْتِ : « مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَمَثَلِ حَبَّةٍ
 أَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلٍ فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةٌ حَبَّةٍ وَاللَّهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ »^۳ وَقُلْتِ : « مَنْ ذَا الَّذِي
 يُفْرِضُ اللَّهُ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَعِّفُهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً »^۴ وَمَا أَنْزَلْتَ مِنْ نِظَائِرِهِنَّ فِي الْقُرْآنِ مِنْ
 تَضَاعُفِ الْحَسَنَاتِ .

تویی آن که بهای معامله با بندگانت را به سود آنان افزوده ای تا در این داد و ستد با تو، به آنان سود برسانی
 و در ورود به آستان تو کامیابشان کنی و از تو افزون یابند. تو خود فرموده ای - ای که نامت خجسته و ذاتت
 والاست - : « هر کس کار نیک انجام دهد، پاداش او ده برابر است و هر که کار بد کند، جز همانند آن،
 کیفر نیابد» و فرموده ای: « مثل آنان که در راه خدا دارایی خود را انفاق می کنند، همچون مثل دانه ای
 است که هفت خوشه برآورد و در هر خوشه، صد دانه باشد و خداوند برای هر که بخواهد، چند برابر می
 کند» و فرموده ای: « کیست که به خداوند، وام نیکو دهد تا خداوند هم آن را چند برابر بیشتر بیفزاید؟» و
 آیاتی از این گونه که در قرآن درباره چند برابر شدن پاداش حسنات نازل کرده ای.

وَأَنْتَ الَّذِي دَلَلْتَهُمْ بِقَوْلِكَ مِنْ غَيْبِكَ وَتَرغِيكَ الَّذِي فِيهِ حَظُّهُمْ عَلَى مَا لَوْ سَتَرْتَهُ عَنْهُمْ لَمْ تُدْرِكْهُ
 أَبْصَارُهُمْ، وَلَمْ تَعِهِ أَسْمَاعُهُمْ، وَلَمْ تَلَحِّقْهُ أَوْهَامُهُمْ، فَقُلْتِ : اذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَأَشْكُرُوا لِي وَلَا
 تَكْفُرُونِ وَقُلْتِ : « لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ »^۵ وَقُلْتِ : « اذْعُونِي
 أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ »^۶ فَسَمَّيْتَ دُعَاءَكَ عِبَادَةً
 وَتَرَكَهُ اسْتِكْبَارًا، وَتَوَعَّدْتَ عَلَى تَرْكِهِ دُخُولَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ، فَذَكَرْكَ بِمَثَلِكَ، وَشَكَرْكَ بِفَضْلِكَ،
 وَدَعَاكَ بِأَمْرِكَ، وَتَصَدَّقُوا لَكَ طَلَبًا لِمَزِيدِكَ، وَفِيهَا كَانَتْ نَجَاتُهُمْ مِنْ غَضَبِكَ، وَفَوَزَهُمْ بِرِضَاكَ .

^۵ . إبراهيم : ۷
^۶ . غافر : ۶۰ .

^۲ . البقرة : ۲۶۱
^۴ . البقرة : ۲۴۵ .

^۱ . التحريم : ۸
^۲ . الأنعام : ۱۶۰ .

تویی آن که با سخنان غیبی ات، آنان را راهنمایی کرده ای و به آنچه بهره ایشان در آن است، تشویق نموده ای؛ بر چیزی که اگر از آنان می پوشاندی، دیدگانشان آن را در نمی یافت و گوش هایشان آن را درک نمی کرد و خیال هایشان به آن نمی رسید. و فرموده ای: «مرا یاد کنید تا یادتان کنم و مرا سپاس گویند و ناسپاسی ام نکنید» و فرموده ای: «اگر سپاس گویند، بر شما می افزایم و اگر ناسپاسی کنید، عذاب من سخت است» و فرموده ای: «مرا بخوانید تا پاسختان گویم. همانا آنان که از پرستش من سرکشی کنند، زود است که با خواری وارد دوزخ شوند». نیایش به درگاہت را پرستش، و ترک آن را کبرورزی نامیده ای و بر ترک دعا وعده ورود ذلیلانه به دوزخ داده ای. پس، تو را به نعمت یاد کردند و با احسانت سپاس گفتند و به فرمانت دعایت کردند و برای رسیدن به پاداش افزونت برایت صدقه دادند، که در این کارها رهایی شان از خشم تو و رسیدن به رضای تو بود.

وَلَوْ دَلَّ مَخْلُوقٌ مَخْلُوقاً مِنْ نَفْسِهِ عَلَى مِثْلِ الَّذِي دَلَّكَ عَلَيْهِ عِبَادَكَ مِنْكَ، كَانَ مَوْصُوفاً بِالْإِحْسَانِ، وَمَنْعُوتاً بِالْإِمْتِنَانِ، وَمَحْمُوداً بِكُلِّ لِسَانٍ، فَلَكَ الْحَمْدُ مَا وُجِدَ فِي حَمْدِكَ مَذْهَبٌ، وَمَا بَقِيَ لِلْحَمْدِ لَفْظٌ تَحَمَّ دُ بِهِ، وَمَعْنَى يَنْصُرُ إِلَيْهِ، اگر آفریده ای آفریده دیگر را از سوی خود، آن گونه که تو بندگانت را از سوی خود راهنمایی کرده ای، راهنمایی می کرد، او را به نیکوکاری و احسان وصف می کردند و به هر زبانی ستوده بود. پس، تو را ستایش، تا آن جا که راهی برای ستایشت یافت شود و واژه ای برای ستودنت مانده باشد و معنایی که لفظ، به آن روی آورد.

يَا مَنْ تَحَمَّدَ إِلَى عِبَادِهِ بِالْإِحْسَانِ وَالْفَضْلِ، وَغَمَّرَهُمُ بِالْمَنِّ وَالطَّوْلِ، مَا أَفْشَى فِينَا نِعْمَتَكَ، وَأَسْبَغَ عَلَيْنَا مِنتَكَ، وَأَحْصَا بِرِّكَ، هَدَيْتَنَا لِدِينِكَ الَّذِي اصْطَفَيْتَ، وَمِلَّتِكَ الَّتِي ارْتَضَيْتَ، وَسَبِيلِكَ الَّذِي سَاهَلْتَ، وَبَصَّرْتَنَا الزُّلْفَةَ لَدَيْكَ، وَالْوُصُولَ إِلَى كَرَامَتِكَ .

ای آن که با نیکی و تفضل بر بندگانش و غرقه کردن آنان در دریای احسان و بزرگواری اش، ستوده بندگانش گشته است! چه آشکار است نعمت تو میان ما و چه سرشار است احسان تو بر ما و چه ویژه است نیکی تو برای ما. ما را به دین برگزیده خودت و آیین پسندیده خویش و راهی که هموار ساختی، رهنمون گشتی و برای راهی که ما را مقرب تو سازد و به کرامتت برساند، بینایمان ساختی.

اللَّهُمَّ وَأَنْتَ جَعَلْتَ مِنْ صَفَايَا تِلْكَ الْوُظَائِفِ، وَخَصَائِصِ تِلْكَ الْفُرُوضِ شَهْرَ رَمَضَانَ الَّذِي اخْتَصَصْتَهُ مِنْ سَائِرِ الشُّهُورِ، وَتَخَيَّرْتَهُ مِنْ جَمِيعِ الْأَزْمِنَةِ وَالذُّهُورِ، وَأَثَرْتَهُ عَلَى كُلِّ أَوْقَاتِ السَّنَةِ بِمَا أَنْزَلْتَ فِيهِ مِنَ الْقُرْآنِ وَالنُّورِ، وَضَاعَفْتَ فِيهِ مِنَ الْإِيمَانِ، وَفَرَضْتَ فِيهِ مِنَ الصِّيَامِ، وَرَغَبْتَ فِيهِ مِنَ الْقِيَامِ، وَأَجَلَلْتَ فِيهِ مِنْ لَيْلَةِ الْقَدْرِ الَّتِي هِيَ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ .

خداوند! تو از جمله آن وظایف برگزیده و واجبات ویژه خویش، ماه رمضان را قرار دادی؛ ماهی که آن را از ماه های دیگر ویژه ساختی و در میان همه زمان ها و روزگاران، آن را برگزیدی و بر همه اوقات سال، آن را

برتر ساختی، با قرآن و نوری که در آن فرو فرستادی و ایمانی که در آن افزودی و روزه ای که در آن واجب کردی و عبادت و نمازی که بر آن تشویق فرمودی و شب قدری را (که بهتر از هزار ماه است) در آن بزرگ داشتی.

ثُمَّ أَثَرْنَا بِهِ عَلَى سَائِرِ الْأُمَّمِ، وَاصْطَفَيْتَنَا بِفَضْلِهِ دُونَ أَهْلِ الْمَلِكِ، فَصُمْنَا بِأَمْرِكَ نَهَارَهُ، وَوَقَمْنَا بِعَوْنِكَ لَيْلَهُ مُتَعَرِّضِينَ بِصِيَامِهِ وَقِيَامِهِ لِمَا عَرَّضْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِكَ، وَتَسَبَّبْنَا إِلَيْهِ مِنْ مَثُوبَتِكَ . وَأَنْتَ الْمَلِيءُ بِمَا رُغِبَ فِيهِ إِلَيْكَ، الْجَوَادُ بِمَا سُئِلْتَ مِنْ فَضْلِكَ، الْقَرِيبُ إِلَى مَنْ حَاوَلَ قُرْبَكَ .

سپس ما را به وسیله آن بر امت های دیگر و بر آیین های دیگر، با فضل آن برگزیدی. از این رو، روزه را به فرمانت روزه داشتیم و شبش را به یاری ات به عبادت برخاستیم، در حالی که با این روزه داری و عبادتش، خود را در معرض رحمتی قرار دادیم که برایمان فراهم آوردی و سببی یافتیم تا به پاداشت برسیم. تویی که بر هر چه در این ماه از آستانت بجویند، توانایی و به هر چه از احسانت از تو بخواهند، بخشنده ای و به هر که خواستار نزدیکی به تو باشد، نزدیکی.

وَقَدْ أَقَامَ فِينَا هَذَا الشَّهْرَ مُقَامَ حَمْدٍ، وَصَحِبْنَا صُحْبَةً مَبْرُورٍ، وَأَرْبَحْنَا أَفْضَلَ أَرْبَاحِ الْعَالَمِينَ، ثُمَّ قَدَّ فَارَقْنَا عِنْدَ تَمَامِ وَقْتِهِ وَانْقِطَاعِ مُدَّتِهِ، وَوَفَاءِ عَدَدِهِ، فَنَحْنُ مُودَّعُوهُ وَدَاعَ مَنْ عَزَّ فِرَاقُهُ عَلَيْنَا، وَغَمْنَا وَأَوْحَشْنَا انْصِرَافَهُ عَنَّا، وَلَزِمْنَا لَهُ الدَّمَامَ الْمَحْفُوظَ وَالْحَرَمَةَ الْمَرَعِيَّةَ، وَالْحَقُّ الْمَقْضِيَّ، فَنَحْنُ

قائلون :

این ماه، در میان ما، ستوده ماند و با ما به نیکی همنشینی کرد و برترین سودهای جهانیان را به ما رساند، و چون وقتش پایان یافت و مدتش سر آمد و شمارش به آخر رسید، از ما جدا شد. اینک از آن خداحافظی می کنیم، همچون خداحافظی با کسی که فراقش بر ما سخت است و رخت بر بستن آن ما را اندوهگین و وحشت زده می کند و عهدی نگه داشتنی و احترامی مراعات کردنی و حقی اداشدنی بر دوش ما می نهد. پس، این گونه می گوئیم:

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا شَهْرَ اللَّهِ الْأَكْبَرَ وَيَا عِيدَ أَوْلِيَائِهِ .

بدرود، ای برترین ماه خدا و ای عید اولیای خدا!

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَكْرَمَ مَصْحُوبٍ مِنَ الْأَوْقَاتِ، وَيَا خَيْرَ شَهْرٍ فِي الْأَيَّامِ وَالسَّاعَاتِ .

بدرود، ای گرامی ترین اوقات همراه و ای بهترین ماه در میان روزها و ساعت ها!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ شَهْرٍ قُرَّبَتْ فِيهِ الْأَمَالُ، وَنُشِرَتْ فِيهِ الْأَعْمَالُ .

بدرود، ای ماهی که آرزوها در آن، نزدیک و سفره عمل ها در آن، گشوده شد!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ قَرِينٍ جَلَّ قَدْرُهُ مَوْجُوداً، وَأَفْجَعَ فَقْدُهُ مَفْقُوداً وَمَرْجُوُّ آلَمٍ فِرَائِهُ .
بدرود، ای همنشینی که تا بود، ارزشمند بود و چون از دست می رود، فقدانش غمبار است، و ای امیدگاهی که هجرانش دردآور است!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ أَلِيفٍ أَنْسَ مُقْبِلاً فَسَرَّ، وَأَوْحَشَ مُنْقَضِياً فَمَضَّ .
بدرود، ای همدمی که چون آمدی، مایه الفت گشتی و شاد کردی و چون سپری شدی، ما را به درد فراق نشانیدی!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ مُجَاوِرٍ رَقَّتْ فِيهِ الْقُلُوبُ، وَقَلَّتْ فِيهِ الدُّنُوبُ .
بدرود، ای همسایه ای که با بودندت دل ها رقت می یافت و گناهان کم می شد!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ نَاصِرٍ أَعَانَ عَلَى الشَّيْطَانِ، وَصَاحِبٍ سَهَّلَ سُبُلَ الْإِحْسَانِ .
بدرود، ای یآوری که ما را در غلبه بر شیطان یاری کردی، و ای همنشینی که راه های نیکی را هموار ساختی!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا أَكْثَرَ عُتْقَاءَ اللَّهِ فِيكَ، وَمَا أَسْعَدَ مَنْ رَعَى حُرْمَتَكَ بِكَ .
بدرود، که در تو آزادشدگان خدا [از آتش] چه بسیار بودند و چه خوش بخت اند آنان که حرمت تو را به خاطر تو نگه داشتند!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا كَانَ أَحْمَاكَ لِلدُّنُوبِ وَأَسْتَرَكَ لِأَنْوَاعِ الْعُيُوبِ .
بدرود، که چه آمرزنده گناهان و پوشاننده انواع عیب ها بودی!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا كَانَ أَطْوَلَكَ عَلَى الْمُجْرِمِينَ، وَأَهْيَبَكَ فِي صُدُورِ الْمُؤْمِنِينَ .
بدرود، که بر خطاکاران چه درازمدت بودی و در سینه های مؤمنان چه شکوهی داشتی!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ شَهْرٍ لَا تُتَافَسُ بِهِ الْأَيَّامُ .
بدرود، ای ماهی که روزها [در ارزش] به پای تو نمی رسند!

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ شَهْرٍ هُوَ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ سَلَامٌ .
بدرود، ای ماهی که از هر امری، ایمن بودی!

السَّلَامُ عَلَيْكَ غَيْرَ كَرِيمِ الْمُصَاحِبَةِ، وَلَا ذَمِيمِ الْمُلَابَسَةِ .
بدرود، که نه همنشینی با تو، ناخوشایند بود و نه همدمی با تو، ناپسند.

السَّلَامُ عَلَيْكَ كَمَا وَفَدَتْ عَلَيْنَا بِالْبَرَكَاتِ، وَغَسَلَتْ عَنَّا دَنَسَ الْخَطِيئَاتِ .
بدرود، آن گونه که چون آمدی، برکات آوردی و گناهان را از ما شستی.

السَّلَامُ عَلَيْكَ غَيْرَ مُوَدَّعٍ بَرَمًا، وَلَا مَتْرُوكٍ صِيَامُهُ سَأْمًا .
بدرود، که خداحافظی با تو، نه از روی خستگی بود و نه ترك روزه، از روی ناراحتی.

السَّلَامُ عَلَيْكَ مِنْ مَطْلُوبٍ قَبْلَ وَقْتِهِ، وَمَحْزُونٍ عَلَيْهِ قَبْلَ فَوْتِهِ .
بدرود، که پیش از فرا رسیدن تو را طلبیدیم و پیش از پایان یافتن بر تو اندوهگین شدیم.

السَّلَامُ عَلَيْكَ كَمْ مِنْ سُوءٍ صُرِفَ بِكَ عَنْهَا، وَكَمْ مِنْ خَيْرٍ أَفِيضَ بِكَ عَلَيْنَا .
بدرود، که چه بسا بدی که به خاطر تو از ما برطرف شد، و چه بسا خیری که به سبب تو به ما رسید.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى لَيْلَةِ الْقَدْرِ الَّتِي هِيَ خَيْرٌ مِنَ أَلْفِ شَهْرٍ .
بدرود، از تو و از شب قدر که بهتر از هزار ماه است.

السَّلَامُ عَلَيْكَ مَا كَانَ أَحْرَصَنَا بِالْأَمْسِ عَلَيْكَ، وَأَشَدَّ شَوْقَنَا غَدًا إِلَيْكَ .
بدرود، که دیروز چه خواهانت بودیم و فردا چه شوقی به تو خواهیم داشت.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى فَضْلِكَ الَّذِي حُرِمْنَا، وَعَلَى مَا ضِيقَ مِنْ بَرَكَاتِكَ سُلْبِنَاهُ .
بدرود، از تو و از فضیلت تو که از آن محروم شدیم و از برکات گذشته که از ما گرفته شد.

اللَّهُمَّ إِنَّا أَهْلُ هَذَا الشَّهْرِ الَّذِي شَرَّفْتَنَا بِهِ، وَوَفَّقْتَنَا بِمَنِّكَ لَهُ، حِينَ جَهَلِ الْأَشْقِيَاءِ وَقْتَهُ، وَحَرَمُوا
لِشَقَائِهِمْ فَضْلَهُ .

خدایاندا! ما اهل این ماهیم که به سبب آن، شرافتمان دادی و با احسانت، برای آن، توفیقمان بخشیدی،
آن گاه که شقاوتمندان، زمانش را نشناختند و به سبب شقاوتشان از فضیلتش محروم شدند.

أَنْتَ وَلِيُّ مَا آثَرْتَنَا بِهِ مِنْ مَعْرِفَتِهِ، وَهَدَيْتَنَا لَهُ مِنْ سُنَّتِهِ، وَقَدْ تَوَلَّيْنَا بِتَوْفِيقِكَ صِيَامَهُ وَقِيَامَهُ عَلَى
تَقْصِيرٍ، وَأَدْبِنَا فِيهِ قَلِيلًا مِنْ كَثِيرٍ .

تو صاحب معرفت آن هستی که آن را به ما بخشیدی و به سنت آن رهنمونمان گشتی؛ ما نیز با توفیق تو،
هر چند با تقصیر، به روزی داری و عبادت آن پرداختیم و اندکی از حق بسیار آن را ادا کردیم.

اللَّهُمَّ فَلَكَ الْحَمْدُ إِقْرَارًا بِالْإِسَاءَةِ، وَاعْتِرَافًا بِالْإِضَاعَةِ، وَلَكَ مِنْ قُلُوبِنَا عَقْدُ النَّدَمِ، وَمِنْ أَسِنَّتِنَا
صِدْقُ الْإِعْتِذَارِ، فَأَجْرْنَا عَلَى مَا أَصَابَنَا فِيهِ مِنَ التَّفْرِيطِ، أَجْرًا نَسْتَدْرِكُ بِهِ الْفَضْلَ الْمَرْغُوبَ فِيهِ،
وَنَعْتَاضُ بِهِ مِنْ أَنْوَاعِ الدُّخْرِ الْمَحْرُوصِ عَلَيْهِ، وَأَوْجِبُ لَنَا عُذْرَكَ عَلَى مَا قَصَّرْنَا فِيهِ مِنْ حَقِّكَ،
وَابْلُغْ بِأَعْمَارِنَا مَا بَيْنَ أَيْدِينَا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ الْمُقْبِلِ، فَإِذَا بَلَّغْتَنَاهُ فَأَعِنَّا عَلَى تَنَاوُلِ مَا أَنْتَ أَهْلُهُ مِنْ
الْعِبَادَةِ، وَأَدِّنَا إِلَى الْقِيَامِ بِمَا يَسْتَحِقُّهُ مِنَ الطَّاعَةِ، وَأَجِرْ لَنَا مِنْ صَالِحِ الْعَمَلِ مَا يَكُونُ دَرْكًا لِحَقِّكَ
فِي الشُّهُرِ مِنْ شُهُورِ الْهَوْرِ الدَّهْرِ .

خدایاندا! ستایش تو راست، با اقراری که به بدکاری خود داریم و اعترافی که به تباهسازی آن می کنیم. در

آستان تو، از عمق دل هایمان پشیمانیم و صادقانه زبان به پوزش گشوده ایم. پس با همه کوتاهی ها، بر آنچه در این ماه به ما رسیده است، پادشمان ده؛ پاداشی که با آن به احسان مورد رغبت در این ماه، دست یابیم و آن را عوض ذخیره های گوناگونی که مورد اشتیاق است، قرار دهیم؛ و عذرپذیری خود را بر کوتاهی ما در ادای حقت حتمی گردان و عمرهای ما را تا ماه رمضان آینده طولانی گردان و چون ما را به آن رساندی، به عبادتی که شایسته توست، یاری مان کن و به انجام دادن طاعتی در خور عظمتت توفیقمان بده و آن چنان ما را به کار شایسته بگمار که ادای حق تو در این دو ماه (رمضان امسال و آینده) از ماه های روزگار، باشد.

اللَّهُمَّ وَمَا أَلَمْنَا بِهِ فِي شَهْرِنَا هَذَا مِنْ لَمَمٍ أَوْ إِثْمٍ، أَوْ وَقَعْنَا فِيهِ مِنْ ذَنْبٍ، وَاکْتَسَبْنَا فِيهِ مِنْ خَطِيئَةٍ عَلَى تَعَمُّدٍ مِنَّا، أَوْ عَلَى نِسْيَانٍ ظَلَمْنَا فِيهِ أَنْفُسَنَا، أَوْ انْتَهَكْنَا بِهِ حُرْمَةً مِنْ غَيْرِنَا؛ فَصَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاسْتُرْنَا بِسِتْرِكَ، وَاعْفُ عَنَّا بِعَفْوِكَ، وَلَا تَتَّصِبْنَا فِيهِ لِأَعْيُنِ الشَّامِتِينَ، وَلَا تَبْسُطْ عَلَيْنَا فِيهِ ألسِنَ الطَّاغِينَ، وَاسْتَعْمِلْنَا بِمَا يَكُونُ حِطَّةً وَكَفَّارَةً لِمَا أَنْكَرْتَ مِنَّا فِيهِ، بِرَأْفَتِكَ الَّتِي لَا تَتَفَدُّ وَفَضْلِكَ الَّذِي لَا يَنْقُصُ.

خداوندا! در این ماه، به هر لغزش و گناهی که نزدیک شدیم، یا به هر گناهی که در افتادیم و هر خطایی را که به عمد یا اشتباه مرتکب شدیم و بر خویش ستم کردیم، یا هر حرمتی را که از دیگری شکستیم [، با این همه] - خدایا - بر محمد و خاندان او درود فرست و با پوشش خود، ما را بپوشان و با عفو خویش از ما در گذر و ما را در برابر دیدگان شماتت کنندگان قرار مده و زبان های طغیان گران را بر ما مگشای و ما را به کاری بگمار که مایه ریزش گناهان و جبران زشتکاری هایمان در این ماه باشد، به حق آن مهربانی ات که بی پایان است و آن احسانت که نمی کاهد!

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاجْبُرْ مُصِيبَتَنَا بِشَهْرِنَا، وَبَارِكْ لَنَا فِي يَوْمِ عِيدِنَا وَفَطْرِنَا، وَاجْعَلْهُ مِنْ خَيْرِ يَوْمٍ مَرَّ عَلَيْنَا، أَجْلِبْهُ لِعَفْوٍ وَأَمْحَاهُ لِذَنْبٍ، وَاعْفِرْ لَنَا مَا خَفِيَ مِنْ ذُنُوبِنَا وَمَا عَلَنَ .
خداوندا! بر محمد و خاندان او درود فرست و مصیبت ما را بر [فقدان] این ماه، جبران کن، و عید ما و افطار ما را بر ما مبارک گردان و آن را از بهترین روزهای گذشته ما قرار بده؛ روزهایی که عفو تو را جلب کننده تر و گناه ما را محوکننده تر باشد، و گناهان نهان و آشکار ما را بیامرزد!

اللَّهُمَّ اسْلَخْنَا بِانْسِلَاخِ هَذَا الشَّهْرِ مِنْ خَطَايَانَا، وَأَخْرِجْنَا بِخُرُوجِهِ مِنْ سَيِّئَاتِنَا، وَاجْعَلْنَا مِنْ أَسْعَدِ أَهْلِ بَيْتِهِ وَأَجْزَلِهِمْ قِسْمًا فِيهِ، وَأَوْفَرِهِمْ حَظًّا مِنْهُ .
خداوندا! با سپری شدن این ماه، ما را از گناهانمان بیرون آر و با خروج این ماه، ما را از بدی هایمان بیرون کن و ما را از کامیاب ترین و بهره مندترین مردم در این ماه، قرار بده!

اللَّهُمَّ وَمَنْ رَعَى هَذَا الشَّهْرَ حَقَّ رِعَايَتِهِ، وَحَفِظَ حُرْمَتَهُ حَقَّ حِفْظِهَا، وَقَامَ بِحُدُودِهِ حَقَّ قِيَامِهَا، وَاتَّقَى ذُنُوبَهُ حَقَّ تَقَاتِهَا، أَوْ تَقَرَّبَ إِلَيْكَ بِقُرْبَةٍ أَوْجَبَتْ رِضَاكَ لَهُ، وَعَطَفْتَ رَحْمَتَكَ عَلَيْهِ، فَهَبْ لَنَا

مِثْلَهُ مِنْ وُجْدِكَ، وَأَعْطِنَا أضعافَهُ مِنْ فَضْلِكَ، فَإِنَّ فَضْلَكَ لَا يَغِيضُ، وَإِنَّ خَزَائِنَكَ لَا تَنْقُصُ بَلْ تَفِيضُ، وَإِنَّ مَعَادِنَ إِحْسَانِكَ لَا تَفْنَى، وَإِنَّ عَطَاءَكَ لَلْعَطَاءِ الْمُهْتَبِأُ .

خداوندا! هر کس که حق این ماه را به طور شایسته رعایت کرد و حرمتش را آن گونه که باید، نگه داشت و حدود آن را به نحو شایسته انجام داد و در آن از گناهان به نحو شایسته پرهیز کرد، یا به سوی تو با کاری که رضای تو را فراهم می آورد، تقرب جست و رحمت را بر خویش معطوف داشت، ما را نیز چون او از خزانه جودت عطا کن و از فضل خویش چندین برابر او به ما ببخش؛ چرا که از فضل تو نمی کاهد و گنجینه هایت کاسته نمی شود - بلکه افزوده می گردد - و سرچشمه های احسانت پایان نمی پذیرد؛ و عطای تو، عطای گواراست.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ، وَاکْتُبْ لَنَا مِثْلَ أَجورِ مَنْ صَامَهُ، أَوْ تَعَبَّدَ لَكَ فِيهِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .
خداوندا! بر محمد و خاندانش درود فرست و تا قیامت برای ما، مثل پاداش های روزه داران و عبادت کنندگان در این ماه را بنویس!

اللَّهُمَّ إِنَّا تَتُوبُ إِلَيْكَ فِي يَوْمِ فِطْرِنَا الَّذِي جَعَلْتَهُ لِلْمُؤْمِنِينَ عِيداً وَسُروراً، ولِأَهْلِ مِلَّتِكَ مَجْمَعاً وَمُحْتَشِداً مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ أَذْنَبْنَاهُ، أَوْ سَوْءِ أَسْلَفْنَاهُ، أَوْ خَاطِرٍ شَرٍّ أَضْمَرْنَاهُ، تَوْبَةً مَنْ لَا يَنْطَوِي عَلَى رُجُوعِ إِلَى ذَنْبٍ، وَلَا يَعُودُ بَعْدَهَا فِي خَطِيئَةٍ، تَوْبَةً نَصُوحاً خَلَصَتْ مِنَ الشُّكِّ وَالْإِرتِيَابِ، فَتَقَبَّلْهَا مِنَّا وَارْضَ عَنَّا وَتَبَتَّنَا عَلَيْهَا .

خداوندا! در این روز عید فطر که آن را برای مؤمنان، عید و مایه سرور و برای پیروان آیین خود، مایه همایش و اجتماع قرار داده ای، از هر گناهی که مرتکب شده ایم یا [هر] بدی که انجام داده ایم یا [هر] فکر بدی که در دل داشته ایم، به درگاہت توبه می کنیم؛ توبه کسی که در دل، قصد گناه دوباره ندارد و پس از توبه، به خطا روی نمی آورد، توبه ای راستین و خالص از شك و شبهه. پس، این توبه را از ما بپذیر و از ما خرسند باش و ما را بر این، استوار بدار!

اللَّهُمَّ ارْزُقْنَا خَوْفَ عِقَابِ الْوَعِيدِ، وَشَوْقَ ثَوَابِ الْمَوْعُودِ، حَتَّى نَجِدَ لَذَّةَ مَا نَدْعُوكَ بِهِ وَكَأَبَةَ مَا نَسْتَجِيرُكَ مِنْهُ، وَاجْعَلْنَا عِنْدَكَ مِنَ التَّوَّابِينَ الَّذِينَ أُوجِبَتْ لَهُمْ مَحَبَّتُكَ، وَقَبِلَتْ مِنْهُمْ مُرَاجَعَةَ طَاعَتِكَ، يَا أَعْدَالَ الْعَدْلِ دِلِينَ .

خداوندا! بیم از کیفر وعده داده شده و شوق به پاداش وعده داده شده را روزی ما کن تا لذت آنچه تو را به آن می خوانیم و رنج آنچه را از آن به تو پناه می بریم، دریابیم. ما را در پیشگاه خود، از توبه کنندگانی قرار بده که محبت خویش را برایشان حتمی ساخته ای و طاعت دوباره را از آنان پذیرفته ای، ای دادگرتترین دادگران!

اللَّهُمَّ تَجَاوَزْ عَن آبَائِنَا وَأُمَّهَاتِنَا وَأَهْلِ دِينِنَا جَمِيعاً مَنْ سَلَفَ مِنْهُمْ وَمَنْ غَبَرَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ .
خداوندا! از پدران و مادران و همه هم کیشان ما، از گذشتگان و آیندگان تا روز قیامت در گذر!

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ نَبِيِّنَا وَآلِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى مَلَائِكَتِكَ الْمُقَرَّبِينَ، وَصَلِّ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى أَنْبِيَائِكَ الْمُرْسَلِينَ، وَصَلِّ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ، وَأَفْضَلُ مِنْ ذَلِكَ يَا رَبَّ الْعَالَمِينَ، صَلَاةً تَبْلُغُنَا بَرَكَتَهَا، وَيُنَالُنَا نَفْعُهَا، وَيُسْتَجَابُ لَهَا دُعَاؤُنَا، إِنَّكَ أَكْرَمُ مَنْ رُغِبَ إِلَيْهِ، وَأَكْفَى مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ، وَأَعْطَى مَنْ سُئِلَ مِنْ فَضْلِهِ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .^٧

خداوند! بر پیامبران محمد و خاندانش درود فرست، آن گونه که بر فرشتگان مقرب خود درود فرستادی؛ و بر او و خاندانش درود فرست، آن گونه که بر پیامبران فرستاده ات درود فرستادی؛ و بر او و خاندانش درود فرست، آن گونه که بر بندگان صالح خود درود فرستادی و برتر از آن - ای پروردگار جهانیان - درودی که برکتش و سودش به ما برسد و دعای ما برای آن مستجاب شود! همانا تو بزرگوارترین کسی هستی که به او رغبت آرند و کارسازترین کسی که بر او توکل کنند و بخشنده ترین کسی که از فضل او بخواهند و تو بر هر چیز، توانایی.

^٧ الصحیفة السجادیة : ص ١٧١ الدعاء ٤٥ ،

مصباح المتهدج : ص ٦٤٢ ح ٧١٨ .

